

Cu prilejul turneului la București al lui Berliner Ensemble (1959), Helene Weigel, conducătoarea și animatoarea acestui teatru înființat de Bertolt Brecht, a ținut să-i felicite pe interpreții spectacolului „Domnul Puntila și sluga sa Matti”, prezentat de Teatrul Muncitoresc C.F.R.

cu

Ștefan Ciulescu-Brăila

- *Tovarășe Mihăilescu-Brăila, se zice că nu faceți teatru de multă vreme.*
- *Se zice bine.*
- *Deci, cam de cînd?*
- *De cînd mă știu.*
- *Aceasta înseamnă că sînteți om tînăr...*
- *Da, înseamnă. În școala primară spuneam poezii mai bine decît alții, în liceu imitam cu succes profesorii, în viața particulară am interpretat scenete improvizate în fața prietenilor - și uite- așa m-am trezit pe scenă.*
- *Pe care scenă?*
- *A unui cămin cultural din Brăila. Fiind funcționar, mă duceam cu alți colegi de ai mei să facem teatru la cămin. Regizor era un mecanic de șalupă. Acolo am jucat piese într-un act, în două, în trei... Pe urmă am format o echipă pe lângă Consiliul sindical județean, a venit o comisie de la București și m-a poftit la Teatrul Poporului, n-a trecut anul și Teatrul Poporului s-a transformat,*

m-am întors la Braïla la Teatrul de Stat; după opt ani am plecat la Baia Mare și de acolo am venit la București, la Teatrul Muncitoresc C.F.R. Acum sînt aici. Iată toată istoria mea.

— *Vi s-a pus vreodată problema să alegeți între teatru și o altă profesiune?*

— Da, contabilul-șef al întreprinderii unde lucram, m-a somat să aleg între birou și scenă. Dacă zic azi că am ales scena, se va zîmbi. Era și firesc, nu? Dar pe atunci, leafa de la birou cîntărea de trei ori cît cea de la teatru, întreprinderea dăinuia de foarte mulți ani, teatrul abia se înjghebase, vezi și dumneata... Cred însă că n-am greșit în alegere. Teatrul mi-a adus mari satisfacții.

— *Ce fel de satisfacții?*

— Ele se numesc *Dezertorul, Năpasta, Rădăcini adînci, Inspectorul de poliție, Nunta lui Krecinski, Bădăranii, Mielul turbat, A 12-a noapte, Burghezul gentilom, O scrisoare pierdută, Baia, Aristocrații, Moralitatea doamnei Dulska, Tache, Ianke și Cadir, Napoli, orașul milionarilor, Răzeșii lui Bogdan, Domnul Puntila și sluga sa Matti...* Cîte file are carnețelul dumitale?

— *Mai am două notesuri albe în buzunar... Care dintre roluri v-a adus cele mai mari bucurii? În care v-ați simțit mai bine?*

— În toate.

— *La fel?*

— Întrebarea nu-i bine pusă. Întrebă-mă dacă de la început.

— *Atunci: v-ați simțit bine de la început în toate rolurile?*

— Nu; cele mai multe roluri nu le-am gustat de la prima citire. Personajul din *Baia*, de exemplu, nici n-am fost sigur dacă o să-l joc, într-atît de greu l-am înțeles la întîia lectură. Pe urmă însă descopăr rolul în *linii mari*, încep să-l modelez cu ajutorul regizorului, să-l iubesc datorită colegilor și-l definitivez împreună cu spectatorii.

— *Care parte a pregătirii se desfășoară acasă?*

— Acasă memorizez textul. *Intru* în rol numai la teatru, numai pe scenă.

— *Dacă definitivatiți rolul împreună cu spectatorii, înseamnă că-i mai adăugați unele date și după premieră.*

— Așa e. Date esențiale nu, dar de detaliu, da.

— *Cum apar?*

— Vin așa, cum ai aprinde un chibrit, pe drum.

— *Poate și pentru că există o solicitare a publicului, mai ales la comedii.*

— Nu zic ba. E greu să rezisti publicului. Spui o poantă și aplauzele te îndeamnă să născocești alte zece. La începutul carierei, îmi plăcea să improvizez, în comedii mă dedam la multe clovnerii. A venit însă o vreme cînd, fie datorită observației unui coleg, fie celei a unui regizor, fie a unui spectator, am avut revelația inutilității împovărării rolului. Aceasta s-a întîmplat, cred, în timpul spectacolului cu *Mielul turbat*. Jucam pe Spiridon Biserică și, deodată, am fost cucerit parcă de frumusețea jocului curat, simplu, fără floricele, în care replica merge net la spectator. De atunci, așa mă străduiesc să joc. Repet, nu e ușor să rezisti publicului.

— *Ce vă face să rezistați totuși?*

— Mi-am propus-o și mă încăpăținez. Vreau să ajut la cultivarea publicului și nu la degradarea lui. Vreau ca toți spectatorii noștri să guste comedia cu ideile ei cu tot, să nu guste numai hazul unei situații sau al unei replici. Omul din sală e dornic să ridă. Dacă în cea mai puternică dramă este o singură replică umoristică, la aceea se ride dezlănțuit. Eu nu vreau însă să provoc risul cu orice preț. Pentru asta nici n-ar trebui să fiu, propriu-zis, actor.

— *Predilecția pentru comedie datează de la debut?*

— N-am avut nici o predilecție pentru comedie. Totdeauna m-am considerat... tragedian. Totdeauna mi-au plăcut dramele, mai cu seamă cele de mare profunzime psihologică. Într-o zi, la Braïla, regizorul Lascăr Sebastian m-a văzut într-un spectacol spunînd o singură propoziție comică și a hotărît: „Dumneata ești comic, ești comedian!” Și n-am mai fost distribuit decît în comedie.

— *De ce n-ați cerut și roluri de dramă?*

— Eu nu cer niciodată roluri.

— *Totuși, v-a pasionat probabil vreun personaj...*

— Mă urmărește, din cînd în cînd, Harpagon. L-aș juca într-un chip nou.

— *Dacă doriți să jucați Avarul într-o accepție nouă, îmi închipui să sinteți nemulțumit de felul în care a fost interpretat pînă acum.*

— Da.

★
Șt. Mihăilescu-Brăila în Puntila,
văzut de Silvan

— De unde vine nemulțumirea ?

— Să facem un ocol: eu am început să joc teatru fără să cunosc sistemul lui Stanislavski. Cînd am citit cărțile sale, m-a uimit cît de limpede răspunde propriilor mele frămîntări încă nedesluite. Totdeauna voi căuta să aflu substanța intimă a unui rol, ideea adîncă a autorului, pentru ca, aflîndu-le, să mă pot identifica întru totul cu personajul, să-l „trăiesc“. Totdeauna, mă voi feri să atrag atenția spectatorilor că joc teatru. Totdeauna voi evita să pun în spinarea personajului mai mult decît e necesar pentru identificarea lui exactă de către public. Nădăjduiesc să nu supăr pe adepții „teoriei distanțării“ a lui Brecht dacă voi afirma că tocmai așa l-am conceput și l-am jucat și pe Domnul Puntila... Acum închei ocolul: după părerea mea, Harpagon și Hamlet sînt prezențați, de obicei, prin caracteristicile lor exterioare; iar actorii studiază mai ales efectele pe care le pot produce în aceste roluri și nu rațiunile intime ale eroilor. Supralicitarea rolului nu dezvăluie însă mai larg spectatorului personajul, ci i-l ascunde mai bine.

— Cu ocazia acestui ocol înțeleg că dorința dumneavoastră de nou se referă nu numai la rolul lui Harpagon.

— Oare, e numai dorința mea ca teatrul nostru să se înnoiască mereu, în întregul lui ?

— Cred că e dorința tuturor celor ce iubesc teatrul românesc.

— Probabil, dar unii îl iubesc așa cum era acum patruzeci de ani și vor să perpetueze acea manieră, i-aș zice *teatralistă*. Alții iubesc extravagantele teatrale și se dedau la excepționalități *moderniste*. Eu văd altfel drumul înnoirii în contemporaneitate. Militez pentru simplitate în joc și sinceritate față de ideea rolului. Actorul

In rolul Beretă din „Aristocrații” — Teatrul Muncitoresc C.F.R.
www.cimec.ro

Stînga : în rolul Optimistenko din „Baia” —
Teatrul Muncitoresc C.F.R.
Dreapta : în rolul Gennaro Jovine din „Napoli,
orașul milionarilor” — Teatrul Muncitoresc C.F.R.

să nutrească o profundă convingere în tot ceea ce face. Sint, desigur, pentru o simplitate colorată și strălucitoare, nu pentru simplismul cenușiu, banal. Iar simplitatea adevărată trebuie căutată uneori chinului. De aceea: actorul să caute, să scormonească mereu, să-și verifice mereu posibilitățile.

Unii caută, se frământă, alții însă au o seninătate vecină cu somnolența, îi știți și dumneavoastră, se trezesc numai la aplauzele adresate altora și nici atunci de-a binelea...

Fără pasiunea noului nu ești artist. Am auzit pe unii că nu sint zguduïți de o asemenea pasiune și că joacă instinctiv. Se prea poate. Eu caut din instinct. Preîntîmpin întrebarea „ce cauți?”, răspunzînd direct: „caut elementele măiestriei”. Unde? Pe stradă. Ceasuri întregi. Pentru Puntila am urmărit zeci și zeci de bețivi: unii agresivi, alții blazați, alții dulci de tot ... Pînă a vedea și alte teatre, la Brăila, din cea mai fragedă tinerețe, am studiat actorii de film. Stăteam ore și zile la cinematograful și apoi jucam din nou, pe stradă, în casă, la școală, toate rolurile care-mi plăceau. N-am trecut prin Institut, am mult de studiat pe cont propriu, „fără frecvență”. Acum îmi studiez colegii. Din teatrul meu și din altele.

— De pildă.

— Așa ... în general ...

— Vă interesează evoluția actorilor tineri?

— Îndeosebi.

— Se poate oare descoperi o calitate comună tineretului actoricesc din Capitală?

— Cred că da: plăcerea de a juca teatru.

— Și vreun cusur comun?

— La mulți: excesul teatral în rol, supraîncărcarea personajului. Unora, care îmi sint mai aproape, le-o spun. Sint însă foarte susceptibili și de aceea trebuie s-o fac cu grijă. Cu toată grija, de pildă, încerc să-i sugerez a se lepăda de acest cusur colegului meu Ștefan Bănică. E un actor extrem de dotat, cu un mare

talent, cultivat. Dacă va ști să joace mai strîns, mai zgîrcit cu mofturile de moment, va izbuti lucruri de mare valoare. Îmi place spectacolul teatrului nostru, *Vecini de apartament*, te distrezi copios la el. Dar unii țipă prea mult, se agită din cale afară. De ce? Îl admir nespus de mult aici pe Traian Dănceanu. El stă aproape imobil, nu face nici o grimasă și, cu un calm nemaipomenit, rostește replici de un haz grozav. Mi-a plăcut, în genere caracterul dinamic, spontan, plin de tinerețe al spectacolului de comedie *O lună de confort*, tot de la teatrul nostru. Dar unii actori umblă și aici după rezolvări facile, forțate. Mare păcat.

— Ziceați că vă loviți de susceptibilități cînd remarcați cusururile unor colegi.

— Da. Așa ziceam. Le-am avut și eu, mai la începutul vieții de artist. Azi știu să primesc criticile cu bucurie. Nu zîmbi ... E o credință a mea. Dacă cinci sute de spectatori aplaudă și unul singur e, cum spun actorii, cu „nasul de ceară“, alerg să-l caut pe acesta și ascult cu nesaț ce nu i-a plăcut. Dacă-i un specialist, un om de teatru, atenția mea e dublă. Consider ca un adevărat prieten pe colegul care-mi arată ce am greșit. Nu gîndesc just?

— Din punctul meu de vedere, al criticului de teatru, gîndiți extrem de just...

— De ce mă interesează în primul rînd critica? Nu vreau să fiu același de la un rol la altul. După reprezentație alerg, cît pot mai „incognito“ să mă amestec printre spectatori. Dacă vreunul zice „l-am recunoscut pe Mihăilescu-Brăila din primul moment“, mă simt nenorocit. Trebuie să fiu mereu altul, căci nici un rol nu seamănă cu celălalt, nici un om n-are perechea pe lume. Îmi schimb uneori înfățișarea — deși nu sînt un partizan al machiajului cu aplice. Îmi schimb uneori vocea. Străduința mea cea mare este însă să compun rolul nou pornind nu de afară, ci dinăuntru, de la datele lui personale, care sînt ale lui și numai ale lui. Aici critica mă poate ajuta hotărîtor. Mă poate ajuta și mă și ajută în multe alte direcții, dar despre acestea toate aș putea vorbi săptămîni la rînd, căci am ideile mele...

— E foarte plăcut să discuți cu actori care și-au format un corp de idei personale despre profesia lor.

— Da, am un număr de idei — nu multe, dar... fixe.

— Precise.

— De o fixitate bine precizată.

— Bănuiesc că cel puțin una din ele se referă și la repertoriu.

— Aici nu e mult de vorbit. Joc cu tot devotamentul în toate piesele, dar preferințele mele se îndreaptă categoric spre teatrul contemporan, teatrul zilelor noastre.

— N-aveți nici o revendicare profesională?

— Să pot ajunge la o asemenea identificare cu rolul, încît, interpretînd, de pildă, un pianist celebru, să pot provoca spectatorilor emoția muzicală pe care artistul ar fi provocat-o în realitate.

— Cu ce ați dori să încheiem acest dialog?

— Cu făgăduiala reciprocă de a avea cîndva un altul, mai lung și mai larg, în care să pot spune mai mult din ceea ce gîndesc despre arta noastră și despre oamenii cărora noi actorii le-o închinăm din inimă.

Valentin Silvestru

